

HOSSZÚPÁLYI

Terület: 79,18 km²
Lakosság: 5.999 fő
Polgármester: Berényi András

Elérhetőség:
Hosszúpályi Nagyközség Önkormányzata
4274 Hosszúpályi, Debreceni út 2.
Telefon: 52/598-421 Fax: 52/598-422

Hosszúpályi község címere

Elhelyezkedés

Hosszúpályi Hajdú-Bihar megye keleti részén, a megyeszékhely Debrecentől dél-keleti irányban helyezkedik el. Több útvonalon keresztül lehet eljutni Debrecenből. Közúton az Erdőspusztákon keresztül vezető úton 18 km-re, a 47. számú főútról Sárándnál letérve a 4809. számú úton haladva 20 km-re fekszik Debrecentől.

Forgalmi helyzetét tekintve nagyon kedvező a Hosszúpályi fekvése: Debrecenhez közel fekszik, közúton és vasúton is megközelíthető. Önálló vasútállomása van a Debrecen-Létavértes vasútvonalon. A határközeli kistelepülések irányába a 4809. számú útvonal, valamint az arról dél-keleti irányba húzódó utak biztosítanak összeköttetést.

A település fekvése, megközelíthetősége jelentősen befolyásolja a nagyközség fejlődését, melynek fontossága a környező kistelepülések gazdaságának, szolgáltatóiparának ismeretében nem elhanyagolható.

Földrajz, természeti adottságok

Fekvését tekintve természet-földrajzilag három természeti táj öleli körbe Hosszúpályit: a Berettyó- Kálló köze, a Dél- Nyírség és az Érmelléki löszös hát kistájak.

A három kistáj találkozásánál való fekvése magyarázza a talajadottságokban fellelhető különbségeket. Megtalálható itt a mezőgazdasági művelésre kevésbé alkalmas dél-nyírségi futóhomok, a humuszos homoktalajok is. A nagyközség déli területein a mezőgazdasági művelésre igen alkalmas – a Berettyó- Kálló közére és az Érmellékre jellemző – jó termőképességű csernozjom talajok vannak. Ez az oka annak is, hogy a 20%-os erdőszültség a Dél-Nyírséghez tartozó területeken koncentrálódik.

Mezőgazdaságát tekintve elmondható, hogy az északi nagyterjedésű erdők mellett, szőlőskertek, gyümölcsösök, délebbre füves területek, rétek és legelők találhatók.

Növényzete hordozza a nyírségi (Nyírségense) és a tiszántúli (Crisicum) flórajárások jellemzőit is. Megtalálhatók itt a tölgy-, kőris-, szil ligeterdők, a település határában a gyöngyvirágos tölgyesek, délebbre a fűz-, nyár-, égerligetek, bokorfüzesek, sziki tölgyesek.

A mai szántóterületek helyén egykor homokpuszta rétek és –gyepek húzódtak. Értékes természeti örökség a Hosszúpályi és Hajdúbagos között húzódó tatárjuharos tölgyes. Éghajlatát tekintve mérsékelten meleg, mérsékelten száraz, évi középhőmérséklete 10,0-10,2 °C közötti. A csapadék évi összege 540-570 mm.

A Konyári-Kálló déli irányba folyik a Berettyó felé, amely elsősorban a belvízelvezető csatornában összegyűjtött vizet vezeti le. A Hosszúpályi déli határában fekvő Kerek-szik tó és a Fehértói víztározó is nemzetközileg számon tartott madár fészkelőhelyek, különböző védett madárfajok élőhelyei, pl.: kócsag, nádiringó, nádiposzáta, bölömbika, vörösgém, récefélék stb..

Történelem

A nagyközség történelme hosszú ideig összeforrott a szomszédos Monostorpályi történelmével. A két település hosszú időn át egységes volt, melyet a Váradi Regestrum 1219-1220. évi adatai is bizonyítanak, valamint az a tény, hogy 1220-ban a Pályi-beli Erdő földesúr ítélezett jobbágyai felett. Kutatók valószínűsítik a korábbi eredetet is, hiszen az Ákos-nem tagjai már a XI. században jelen voltak a Berettyó-Kékkálló vidékén, és 1020. körül a közülük megadományozott birtokos lett Biharban.

Az Ákos nemzetségbeliek bihari központja Pályi (Nyírpályi) volt. A XII. század végére itt épült a váradi előhegyi premontrei Szent István monostor filliája, valamint itt volt a nemzetség közös temetkezőhelye is. A község temploma Keresztelő Szent Jánosnak volt felszentelve. A későbbi református templom az egykori templom déli mellékhajójára, valamint déli falaira épült.

A falu lakossága a XIII. században megkettőződött, a század végén önállósodott, és így született meg 1291-ben Hosszúpályi.

A váradi püspöki tizedjegyzék 1291-1294. közötti adatai szerint a falu ekkor három birtokosé volt: Erdőé, testvéréé Dénesé és Salamoné. A falu 92, illetve 59 kéve tizedet adott, papjuk és a monostor prépostja 1 fertó (egynegyed) márkát fizetett.

A Debreceni Dózsa 1318-19-ben kapta a hűtlen Ákos nembeliek Mojs, Mojsapályi és Ernefiaistánpályi nevű birtokait a Keresztelő Szent János egyházzal. A három birtok egyikéből kezdett önállósodni az 1404-től már Hosszúpályi néven szereplő falu. Az 1332-37. között keletkezett pápai tizedjegyzék szerint Nyírpályi plébánosa és a pályi monostor prépostja fizetett tizedet. Dózsa nádor halála előtt, 1332-ben a falubeli részeket húga Miklós nevű fiának adta.

Hosszúpályi és Monostorpályi birtoklástörténete a XV. században igen bonyolulttá vált. A két Pályi részét sem 1404-ben, sem 1411-ben nem találjuk írott forrásokban. 1411-ben Zsigmond király Lazarevics Istvánnak adományozta az uradalmat. A XV. század folyamán a rokon Pocsaji-Pályi és az álmosdi Csire családok voltak a birtokosok. Először a Pocsaji-Pályi családot kezdték külön nevezni. 1404-ben Miklós a László harasztja erdőt, valamint a Pályiból kivezető útnál fekvő Földvár halom melletti földet átengedte az álmosdi Csire Péter fiainak Lászlónak és Jánosnak, akik azt bírói úton a halommal együtt elnyerték. A közös birtoklásból eredő vitákat akkoriban bíró előtt döntötték el.

A birtokviszonyok tovább bonyolódtak a XVI. században, ugyanis az 1514-es parasztháború mindkét Pályit érintette. A Pályi-család 1518-ban kihalt, ekkor a király a birtokaikat a Bajoni testvéreknek adományozta, amely 1551-ben fiúágon kihalt.

Az 1552-ben készült adóösszeírás szerint Hosszúpályi 3 megült és egy pusztá telke Erdőhegyi Imre tulajdona, míg 40 megült és 4 pusztá telke Pernssith Gáspár tulajdona volt. 1553-ban a Dobó Istvánnak és Taly Ferencnek adományozott pocsaji várkastéllyal szomszédos falvakban részeket kapott a nagymihályi Eödönffy László, így jutott Hosszúpályi és Monostorpályi részekhez. Ezzel magyarázható az, hogy ősi családok falvai, birtokai, birtokrészei hogyan kerültek idegenek tulajdonába.

A török pusztítások következtében a faluban csak hat család maradt, hasonlóan Monostorpályihoz, szinte teljesen elnéptelenedett a falu. 1692. után, miután kiűzték a törököt lassan megindult a falu újranépesedése. A megszűnt református egyházat újra kellett szervezni, az anyakönyvek 1745-től származnak. A római katolikus egyház anyakönyveit 1737-től vezették ismét. A görög katolikus egyházközösség 1768-ban alakult Hosszúpályiban, a korábbi görög keleti vallású emberek ekkor tértek át a görög katolikus vallásra.

A görög katolikus templom 1866-ban épült. A XVIII-XIX. század fordulóján több nemesi kúria épült a községben, köztük kiemelkedő a gr. Zichy család századfordulón épült udvarháza.

Hosszúpályi névtörténete igen gazdagnak mondható:

Pauli (1220), *Moyspaulia* (1332), *Hwzypali*, *Hwywpali* (1404), *Hosszu Pályi* (1785), *Hosszú-Pályi* (1863), *Hosszúpályi* (1913).

Közigazgatásilag 1882-ig Bihar vármegyéhez tartozó község, ezután nagyközség, 1950. után önálló tanácsú község, 1973-tól nagyközség, majd 1977-től nagyközségi közös tanácsú székhelyközség Monostorpályival együtt. A rendszerváltást követően ismét önálló nagyközség, polgármesteri hivatallal és jegyzőséggel.

Műemlékek, látnivalók

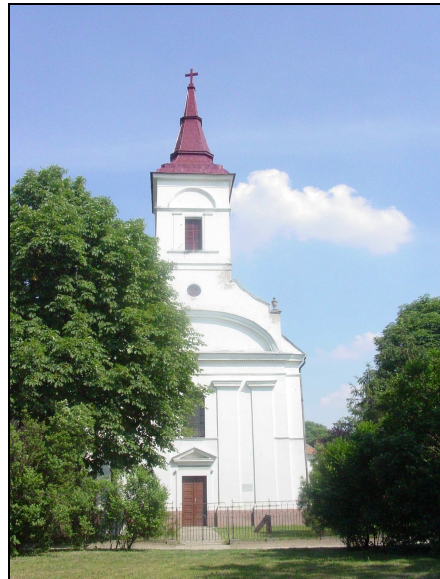
A település természeti adottságai közül az Erdőpuszták gazdag növény- és állatvilága a szabadidő eltöltésére, horgászatra alkalmas közeli Vekeri-tó, a Mézeshegyi-tó, a fokozottan védett tatárjuharos-tölgyes, a nemzetközileg számontartott madárfészkelőhelyek mind kedvező feltételeket biztosítanak az öko- és falusi turizmus kedvelőinek.

A településen több műemlék jellegű épület is található, melyek közül jelentősebbek a templomok. Hosszúpályi három templommal is büszkélkedhet: református, római katolikus, görög katolikus.

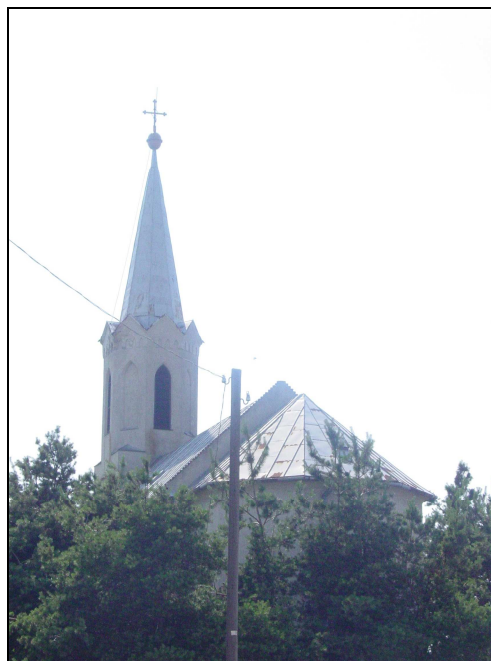
Római katolikus temploma klasszicista stílusban 1833-36. között épült. A középkorból fennmaradt alapokon 1803-07. között klasszicista stílusban építették a református templomot, melyet 1863-ban romantikus stílusban építettek át.

Református templom

Római katolikus templom

Görög katolikus templom

Kiemelkedő építészeti örökség a XVIII-XIX. század fordulóján épült kúria, mely a gr. Zichy család lakóháza volt. A kúria napjainkban a polgármesteri hivatalnak és a művelődési háznak ad helyet. A településképet jelentősen meghatározó U alakú udvarház a késő barokk stílusjegyeit viseli magán.

A Zichy kúria épülete,

és Művelődési ház

Az egykori udvarán áll a XIX. század elején népi barokk stílusban épült emeletes terménytároló, a magtár. Az épület állaga felújítást igényel, jelenleg DISCO működik benne.

Magtár

A településképet másik meghatározó eleme a tájház, mely a hagyományos népi építészet emlékét őrzi. A tájházban berendezési tárgyakat, népviseletet, valamint a vendégek előtt nyitott istállóban különböző szerszámokat tekinthetnek meg a vendégek.

A tájház épülete és berendezése

A település kiváló fekvésű, közel helyezkedik el a Vekeri-tóhoz, a Paripa-csárdához, valamint a Víg-Kend Majorhoz. A Vekeri-tó kempinggel, ifjúsági és kulturális programokkal, éttermekkel várja a turistákat. A Paripa csárda és a Víg-Kend Major pedig az étkezés és a szállás biztosítása mellett lovaglással, kocsikázással kedveznek az idelátogatóknak.

A Víg-Kend Majorban minden évben megrendezésre kerül a nyári alkotótábor, ahol hosszúpályi és a szomszédos települések művészei egy héten keresztül alkotnak. Az elkészített képekből minden év augusztusában a falunap hivatalos megnyitójának napján kiállítást tartanak.

A falunap mellett új hagyományt szeretnének meghonosítani, nevezetesen az aratónapot. Ezen a napon mutatják be az aratás hagyományőrző módszerét.

Képek a településről:

Polgármesteri Hivatal

Vásárcsarnok